

**1917 Tarihli Usûl-i Muhâkeme-i Şer'îyye Kararnamesi Çerçevesinde
TANZİMAT SONRASI OSMANLI ADLİYE TEŞKİLATI
VE YARGILAMA USÛLÜ**

YETKİN
YAYINLARI

ÖDEMELİ İSTEME VE GENEL DAĞITIM

YETKİN Basım Yayım ve Dağıtım A.Ş.

Strasburg Caddesi No: 31/A 06430 Sıhhiye / ANKARA

Tel : 0 (312) 231 42 34 (35) – 232 03 43 Faks: 229 87 85

Şube: Abide-i Hürriyet Cad. No: 158 34381 Şişli / İSTANBUL

Tel: 0 (212) 234 50 56 (57) Pbx Faks: 0 (212) 234 50 58

e-mail: yetkin@yetkin.com.tr <http://www.yetkin.com.tr>

Yayınevi Sertifika No: 47453

Yayın Kodu: ISBN 978-605-05-1121-5

© Yetkin Yayınları 2022

Dizgi: YETKİN Elektronik Yayımcılık Sistemleri

Baskı: YETKİN BASIMEVİ

Kâzım Karabekir Caddesi No: 95/7-8-10

Tel: 0 (312) 341 00 06 06060 ANKARA

Matbaa Sertifika No: 47452

Doç. Dr. Ahmet AKMAN

**1917 Tarihli Usûl-i Muhâkeme-i Şer'îyye Kararnamesi
Çerçevesinde**

**TANZİMAT SONRASI OSMANLI
ADLİYE TEŞKİLATI
VE
YARGILAMA USÛLÜ**

Ankara 2022

KAYNAKÇA

- Abadan, Yavuz, “Tanzimat Fermanının Tahlili”, Tanzimat I, İstanbul 1940.
- Abadan, “Tanzimat Fermanı’nın Tahlili”, Tanzimat, Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu, Ed. Halil İnalcık, Mehmet Seyitdanlıoğlu, 6. Basım, Ankara, Türkiye İş Bankası Kültür Yay. s. 57-89.
- Agmon, Iris, Family & Court Legal Culture and Modernity in Late Ottoman Palestine, Syracuse University Press, New York 2006.
- Agmon, “Social Biography of A Late Ottoman Shari’a Judge”, New Perspectives on Turkey, volume 30, Spring 2004, s. 83-113.
- Agmon, Iris / Shahar, Ido, “Theme Issue: Shifting Perspectives in the Study of Shari’a Courts: Methodologies and Paradigms”, Islamic Law and Society, 15 (2008), s. 1-19.
- Ahmed Rasim, İstibdaddan Hâkimiyet-i Milliyeye, İstanbul 1923.
- Ahmed b. Hanbel (ö. 241/855), el-Müsned, Mısır 1313.
- Ahmed Lütfi, Mir’ât-ı Adalet (Osmanlı Adalet Düzeni), Sadeleştiren: Erdiç Beylem, İstanbul 1979.
- Ahmed Necati / Hasan Sabri, Usûl-i Muhâkeme-i Hukukiyye Şerhi, İstanbul 1327.
- Ahmed Ziya, Usûl-i Muhâkeme-i Hukukiye Kanunu Şerhi ve Zeyli, Cihan Matbaası, İstanbul 1329.
- Akça, Gürsoy / Hülür, Himmet, “Osmanlı Hukukunun Temelleri ve Tanzimat Dönemindeki Hukuksal Yeniliklerin Sosyo-Politik Dinamikleri”, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, sy. 19, 2006, s. 295 – 321.
- Akgündüz, Ahmed, Mukayeseli İslâm ve Osmanlı Hukuku Külliyyatı, Diyarbakır 1986.
- Akgündüz, Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, İstanbul 1990-1996.

- Akgündüz, Osmanlı Tarih ve Hukûk Istılâhları Kâmûsu, Osmanlı Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2018.
- Akgündüz, İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi, 3. Baskı, OSAV, İstanbul 2013.
- Akgündüz, “1274/1858 Tarihli Osmanlı Ceza Kanunnamesinin Hukuki Kaynakları Tatbik Şekli ve Men’i İrtik’ab Kanunnamesi”, TTK, Belleten, Nisan 1987, Cilt LI - Sayı 199, s. 153-204.
- Akgündüz, “İslam ve Osmanlı Hukukunda Gıyapta Yargılama Müessesesi”, Belleten, C. 50, sy. 196, 1986, s. 169-200.
- Akgündüz, “Kanunnâmelerdeki Ceza Hukuku Hükümleri ve Şer’i Tahlili”, İslamî Araştırmalar Dergisi, C:12, sy. 1, 1999, s. 1-16.
- Akgündüz, “İ’lâm”, DİA, c. 22, s. 72-73.
- Akgündüz, Murat, “Osmanlı Devleti'nde Şeyhülislâmlığa Bağlı Bir Birim Olarak Meclis-i Tedkîkât-ı Şer’iyye”, Ekev Akademi Dergisi, Yıl: 8 Sayı: 21, Güz 2004, s. 167-172.
- Akgündüz, İslâm ve Osmanlı Hukûku Külliyyâtı I, Kamu Hukuku-Birinci Cild, Osmanlı Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2011.
- Akiba, Jun, “Kadılık Teşkilatında Tanzimatın Uygulanması: 1840 Tarihli Ta’lîmnâme-i Hükkâm, Osmanlı Araştırmaları, XXIX, İstanbul 2007, s. 9-40.
- Akiba, “From Kadı to Naib: Reorganization of the Ottoman Sharia Judiciary in the Tanzimat Period”, Frontiers of Ottoman Studies: State, Province, and the West, Edited by Colin Imber and Keiko Kiyotaki, I.B.TAURIS, 2005, Volume I, s. 43-60.
- Akiba, “Shari’a Judges in the Ottoman Nizâmiye Courts, 1864- 1908”, Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies, LI (2018), s. 209-237.
- Akiba, Jun, “Muallimhane-i Nüvvab’dan Mekteb-i Kuzat’a Osmanlı Kadı Okulunun Yarım Yüzyıllık Serüveni”, Sahn-ı Semân’dan Dârülfünûn’a XIX. Yüzyıl Osmanlı’da İlim ve Fikir Dünyası, Ed: Ahmet Hamdi Furat, Zeytinburnu Belediyesi, İstanbul 2021, s. 13-29.
- Akiba, “A New School For Qadis: Education Of The Sharia Judges In The Late Ottoman Empire”, Turcica, 35, 2003, s. 125-163.
- Akın, İlhan F., Türk Devrim Tarihi, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1983.
- Akın, Kamu Hukuku, Devlet Doktrinleri Temel Hak ve Özgürlükler, Üçdal Neşriyat, İstanbul ts.

- Akın, Siyasî Tarih, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1983.
- Akman, Mehmet, Osmanlı Devleti'nde Ceza Yargılaması, Eren Yay., İstanbul 2004.
- Akman, "Osmanlı Ceza Hukuku Çalışmaları Üzerine Bir İcmal", Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi (TALİD), Cilt 3, Sayı 5, 2005, s. 489-512.
- Akpınar, Turgut, Türkler'in Din ve Hukuk Tarihi, İletişim Yay., İstanbul 1999.
- Akyıldız, Ali, Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme, İletişim Yayınları, İstanbul 2003.
- Akyıldız, Ali, "Tanzimat", DİA, c. 40, s. 1-10.
- Akyıldız, "Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliyye", DİA, c. 28, s. 250-251.
- Akyılmaz, Gül, "Osmanlı Hukukunda Masuniyet-i Şahsiyye İlkesi", I. Türk Hukuk Tarihi Kongresi Bildirileri (Editör: Fethi Gedikli), On İki Levha, İstanbul 2014, s. 163-220.
- Akyüz, Vecdi, İslam Hukukunda Yüksek Yargı ve Denetim – Divan-ı Mezalim, Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yay., İstanbul 1995.
- Aldıkaçtı, Orhan, Anayasa Hukukumuzun Gelişmesi ve 1961 Anayasası, İstanbul 1964.
- Ali Dede, Alâaddin b. Mustafa (ö. 1007/1598), Muhadaratu'l-Evâil ve Müsamerati'l-Evâhir, Matbaay-ı Âmire, Mısır 1311.
- Ali Haydar Efendi, Dürerü'l-Hükkâm Şerhu Mecelleti'l-Ahkâm, 2. Baskı, Diyanet, C: 4, İstanbul 2017.
- Ali Kâmil, "Tanzimattan Cümhuriyete", Hayat Mecmuası, Yeni Tertip No: 1, İkinci Kânun, İstanbul Devlet Matbaası, 1930, s. 19-28.
- Anay, Harun, "Devvânî", TDV İslâm Ansiklopedisi (DİA), c. 9, s. 257-262.
- Ansay, Sabri Şakir, Hukuk Yargılama Usûlleri, 7. Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, Ankara 1960.
- Ansay, Hukuk Tarihinde İslâm Hukuku, 4. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara 2002.
- Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder / Taşpınar Ayvaz, Sema / Hanağası, Emel, Medenî Usûl Hukuku, Güncellenmiş ve 7251 sayılı Kanun Değişiklikleri İşlenmiş, 6. Baskı, Yetkin, Ankara 2020.
- Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder / Taşpınar Ayvaz, Sema, İcra ve İflâs Hukuku, 2. Baskı, Yetkin, Ankara 2016.

- Arisdages, Kasbaryan, Cüzdan-ı Kavânîn-i Osmaniyye (14 Kıt'a Kavanîn-i Adliyyeyi Hâvidir.), Şirket-i Mürettibiyye Matbaası, İstanbul 1312.
- Arminjon, Pierre / Nolde, Baron / Wolff, Martin, Traite de Droit Compare, Paris 1951.
- Ataay, Aytekin, Medeni Hukukun Genel Teorisi, 3. Bası, İstanbul 1980.
- Atalı, Murat / Ermenek, İbrahim / Erdoğan, Ersin, Medenî Usûl Hukuku, Yetkin, 4. Baskı, Ankara 2021.
- Atar, Fahrettin, İslâm Adliye Teşkilatı (Ortaya Çıkışı ve İşleyişi), 5. Baskı, DİB Yayınları, Ankara 2020.
- Atar, İslâm Yargılama Hukukunun Esasları, İstanbul 2017.
- Atar, İslâm İcra ve İflâs Hukuku, İstanbul 1990.
- Atar, "Kadı", DİA, c. 24, s. 66-69.
- Atar, "Mahkeme", DİA, c. 27, s. 338-341.
- Atar, "Mürâfaa", DİA, c. 32, s. 38-40.
- Atar, Yavuz, Türk Anayasa Hukuku, Güncellenmiş 14. Baskı, Seçkin, Ankara 2021.
- Avcı, Mustafa, Türk Hukuk Tarihi, 8. Baskı, Atlas Akademi, Konya 2019.
- Avcı, "Suç Mağdurlarına Tazminat Ödenmesi Anlayışının Tarihi Gelişimi", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, c. 24, sy. 1, 2016, s. 7-36.
- Aydın, M. Âkif, Türk Hukuk Tarihi, 16. Baskı, Beta, İstanbul 2019.
- Aydın, "Mecelle'nin Hazırlanışı", Osmanlı Araştırmaları IX, Neşir Heyeti: Halil İnalçık, Nejat Göyünç, Heath W. Lowry, İstanbul 1989.
- Aydın, "Türkiye'nin Hukuki Moderleşmesi", Moderleşme İslâm Dünyası ve Türkiye, Ensar Neşriyat, İstanbul 2000, s. 337-349.
- Aydın, Osmanlı Aile Hukuku, 2. Baskı, Klasik yayınları, İstanbul 2018.
- Aydın, Osmanlı Hukuku Devlet-i Aliyye'nin Temeli, İSAM Yayınları, Ankara 2020.
- Aydın, İslâm ve Osmanlı Hukuku Araştırmaları, İz Yayıncılık, İstanbul 1996.
- Aydın, Osmanlı Devleti'nde Hukuk ve Adalet, 2. Baskı, Klasik, İstanbul 2017.
- Aydın, "Dîvân-ı Ahkâm-ı Adliyye", DİA, c. 9, s. 387-388.
- Aydın, "Hukûk-ı Âile Kararnâmesi", DİA, c. 18, s. 314-318.

- Aydın, “Mahkeme”, DİA, c. 27, s. 341-344.
- Aydın, Melikşah, Klasik Dönem Osmanlı Yargılama Hukukunda Tanıklık, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.
- Aydın, M., “Tanzimat Döneminde Şahitlerin Tezkiyesi ve Buna Yönelik Eleştiriler”, Necmettin Erbakan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 4(1), s. 206-217.
- Aykan, Yavuz / Ergene, Boğaç, “Shari`a Courts in the Ottoman Empire Before the Tanzimat”, The Medieval History Journal, 22, 2 (2019), s. 203–228.
- Aynî, Ebû Muhammed Mahmûd b. Ahmed (ö. 855/1451), el-Binâye Şerhu'l-Hidâye, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2000.
- Baldwin, James E., Islamic Law and Empire in Ottoman Cairo, Edinburgh University Press, Edinburgh 2017.
- Barkan, Ömer Lütfi, XV ve XVI. Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Ziraî. Ekonominin Hukukî ve Mali Esasları, Kanunlar I, İstanbul 1943.
- Barkan, Ö. L., “Kanunname”, İA (MEB), c. VI, s. 185-195.
- Başgil, Ali Fuat, Esas Teşkilât Hukuku, Türkiye'nin Siyasî Rejimi ve Anayasa Prensipleri, Baha Matbaası, Birinci Cilt, İstanbul 1960.
- Bayındır, Abdülaziz, İslâm Muhâkeme Hukûku (Osmanlı Devri Uygulaması), Süleymaniye Vakfı Yayınları, İstanbul 1437 / 2015.
- Bedirhan, Yaşar / Atçeken, Zeki, Selçuklu Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi, Düzenlenmiş 3. Baskı, Eğitim yayınevi, Konya 2016.
- Belâzûri, Ebu'l-Hasen Ahmed b. Yahya (ö. 279/892-93), Futûhu'l-Buldan, nşr. de Goeje, Leiden 1866.
- Belâzûri, Ensâbu'l-Eşraf, nşr. Muhammed Hamidullah, Mısır. 1959.
- Belgesay, Mustafa Reşit, “Tanzimat ve Adliye Teşkilatı”, Tanzimat I, İstanbul 1940.
- Belgesay, Dava Teorisi, Nümune Matbaası, İstanbul 1943.
- Belgesay, Kur'an Hükümleri ve Modern Hukuk, Mevzuat İçtihatlar Tatbikat, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1963.
- Belgesay, “Mecelle'nin Külli Kâideleri ve Yeni Hukuk”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası (2-3), 1946, 12, s. 561-608.
- Belgesay, Mehâkim-i Şer'iyyenin İlga ve Mehâkimin Teşkilatına ait Kanun Şerhi, İstanbul 1341 / 1343.

- Berki, Ali Himmet, İslam'da Kaza, Hüküm ve Hakimlik ve Tevabii, Ankara 1962.
- Berki, “Veraset ve Mîras ve Mîras Sebebiyle İstihkak Davaları”, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, 1958, c. 3, sy. 3, s. 114-121.
- Berki, Açıklamalı Mecelle (Mecelle-i Ahkam-ı Adliyye), 2. Baskı, Hikmet Yayınları, İstanbul 1979.
- Berki, Şakir, “İslâm Hukukunun Ana Hatları”, AÜİFD, c. 17, sy. 1, 1969, s. 169-186.
- Beyhakî, Ebu Bekir Ahmed b. Hüseyin (ö. 458/1066), es-Sünenu'l-Kübra, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1424/2003.
- Bilge, Necip, Hukuk Başlangıcı, Turhan Kitabevi, 34. Baskı, Ankara 2016.
- Bilmen, Ömer Nasuhi, Hukuk-ı İslâmiyye ve Istılahat-ı Fıkhiyye Kamusu, İstanbul 1967 (İstılahat).
- Bingöl, Sedat, Tanzimat Devrinde Osmanlı'da Yargı Reformu (Nizâmîyye Mahkemelerinin Kuruluşu ve İşleyişi 1840-1876), Anadolu Üniversitesi Yayını, Eskişehir 2004.
- Bozkurt, Gülnihâl, Batı Hukukunun Türkiye'de Benimsenmesi – Osmanlı Devleti'nden Türkiye Cumhuriyetine Resepsiyon Süreci, TTK, Ankara 1996.
- Budak, Ali Cem / Karaarslan, Varol, Medenî Usûl Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- Buhârî, Ebu Abdillâh Muhammed b. İsmail (ö. 256/870), Sahih, Kahire 1311.
- Burak, Guy, The Second Formation of Islamic Law-The Hanafi School in the Early Modern Ottoman Empire, Cambridge University Press, New York 2015.
- Candan, Rabia Beyza, “1840 Tarihli Ceza Kanunname-i Hümayunu İncelemesi”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2015, C.1, S.1, s. 63-81.
- Cerîde-i Adliyye (sy. 107,126, 118, 156).
- Cerîde-i İlmiyye (sy. 31, 33).
- Cerîde-i Mehâkim (no: 372, 440).
- Cerrahoğlu, İsmail, Tefsir Usûlü, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1971.
- Cevdet Paşa, Tezâkir - 40-Tetimme, 3. Baskı, Yay: Cavit Baysun, TTK Yayını, Ankara 1991.

- Cin, Halil, “Tanzimat Döneminde Osmanlı Hukuku ve Yargılama Usûlleri”, 150. Yılında Tanzimat, Yayına Haz: Hakkı Dursun Yıldız, TTK Yay., Ankara 1992, s. 11-32.
- Cin, Türk Tarihi ve Hukuk, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, 1984, s. 3-16.
- Cin, Halil / Gül, Akyılmaz, Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı, Sayram Yay., Türk Hukuk Tarihi, Konya 2008.
- Cin, Halil / Akgündüz, Ahmed, Türk Hukuk Tarihi, OSAV, İstanbul 2011.
- Coulson, Noel James, A History of Islamic Law, Edinburgh at the University Press 1964.
- Coulson, Noel J., “Yabancı Etkiler: Avrupa Kanunlarının Benimsenmesi”, çev: Ömer Menekşe, A History of Islamic Law, 1990, Edinburg, s. 131-154.
- Coulson, İslam Hukuk Biliminde İhtilaf ve Gerilimler, çev. Ferhat Koca, Ankara Okulu Yayınları, Ankara 2016.
- Çağ, Galip / Özgür, Funda, “Osmanlı Devleti’nde Adli Modernleşme: Tanzimat Döneminde Dava Vekilliği (Avukatlık) Ve Baronun Ortaya Çıkışı”, VAKANÜVİS- Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi, Yıl 6, sayı 2, Güz 2021, s. 539-560.
- Çelik, Mehmet, “Reforming Criminal Justice in the Ottoman Empire: Police, Courts and Prisons in Rusçuk, 1839-1864”, American Journal of Legal History, 2020, 60, s. 109–136.
- Çelikel, Aysel / Erdem, B. Bahadır, Milletlerarası Özel Hukuk, 16. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2020.
- Çolak, Mücahit, “İslam Muhâkeme Hukukunda Şahitlik ve Hükümleri”, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, IX-II, 2016, s. 85-104.
- Damad Efendi, Şeyhîzâde Abdurrahman (ö. 1078/1667) Mecma’u’l-enhur fî şerhi Mülteka’l-ebhur, İstanbul 1289.
- Dârekutnî, Ebü’l-Hasen Alî b. Ömer (ö. 385/995), Sünen, Müessesü’r-Risale, Beyrut 1424/2004.
- Dârimî, Ebu Muhammed Abdullah b. Abdirrahman ((ö. 255/869), Sünen, Suud 1412/2000,
- David, Rene, Les Grands Systemes de Droit Contemporains, Paris 1971.
- Dehmen, Mine T., “Türk Vatandaşlarının Kişi Hallerine İlişkin Davalar Bakımından 5718 Sayılı MÖHUK’ta Kabul Edilen Yetki

- Kuralı”, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt:33, Sayı: 1, s.169 -211.
- Demir, Abdullah, Medeni Yargılama Hukuku Osmanlı Mahkemesi, Yitik Hazine Yayınları, İzmir 2010. (Osmanlı Mahkemesi)
- Devrim, Güngör / Albayrak, Adem, İstinaf, Ankara Barosu Yayınları 2016.
- Durhan, İbrahim, “Tanzimat Döneminde Osmanlı Yargı Teşkilâtındaki Gelişmeler”, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, c. XII, sy. 3–4 (2008), s. 55-111.
- Ebu Davud, Süleymân b. el-Eş’as b. İshâk es-Sicistânî (ö. 275/889), Sünen, Mısır 1280.
- Ekinci, Ekrem Buğra, Osmanlı Mahkemeleri Tanzimat ve Sonrası, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Arı Sanat, İstanbul 2017.
- Ekinci, Ateş İstidası İslâm Osmanlı Hukukunda Mahkeme Kararlarının Kontrolü, Filiz Kitapevi, İstanbul 2001.
- Ekinci, “Osmanlı Devleti’nde Mahkemeler ve Kadılık Müessesesi Literatürü”, Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 3, Sayı 5, 2005, s. 417-439.
- Ekinci, Tanzimat Sonrası Osmanlı Hukukunda Kanun Yolları, Doktora Tezi, İstanbul 1996.
- Ekinci, “İslâm Hukukunda Mahkeme Kararlarının Kontrolü”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 9, Sayı 1-2, Yıl 2001, s. 65-157.
- Ekinci, “Osmanlı Hukukunda Mahkeme Kararlarının Kontrolü (Klasik Devir)”, Belleten, Yıl 2001, Cilt 65, Sayı 244, s. 959 – 1006.
- Ellek, Hasan, “Osmanlı’da Kanunlaştırma Hareketleri ve Mecelle”, Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. 3, sayı: 6, 2014/3, s. 119-159.
- El-Moghazi, Honey, The Innovations in the Ottoman legal Administration: The 16th Century Between Theory and Practice, American University in Cairo, Theses and Dissertations, Kahire 2018.
- Erdoğan, Mehmet, İslâm Hukukunda Ahkâmın Değişmesi, 7. Baskı, İFAV, İstanbul 2011.
- Engelhardt, Eduard, La Turxuie et le Tanzimat, Paris 1882, çev. Ali Reşad, Devlet-i Osmaniyyenin Tarih-i Islahatı, 1826-1882 - Türkiye ve Tanzimat, İstanbul 1328 / 1912.
- Eren, A. Cevad, “Tanzimat”, İ.A. (MEB), c. 11, s. 709-765.

- Eren, Abdurrahman, Anayasa Hukuku Dersleri, Genel Esaslar – Türk Anayasa Hukuku, 3. Baskı, Seçkin, Ankara 2021.
- Ergin, Osman Nuri, Mecelle-i Umur-ı Belediye I, İstanbul 1922.
- Ergin, Türkiye Maarif Tarihi, İstanbul 1940.
- Fayda, Mustafa, Hz. Ömer'in Divan Teşkilâtı (13-23 / 634-644), İstanbul 1985.
- Findley, C. V., "Mahkama", The Encyclopaedia of Islam, New Edition, Vol: 7, Leiden E.J., BRILL 1991.
- Fujinami, Nobuyoshi, "Law for Tanzimat: Islam and Sovereignty in Kemalpaşazade Sait's Legal Thought", Die Welt des Islams, 59 (2019), s. 171-188. (doi:10.1163/15700607-00592P02 brill.com/wdi)
- Gayretli, Mehmet, Tanzimat'tan Cumhuriyete Kanunlaştırma Çalışmaları, Nizamiye Akademi, İstanbul 2015.
- Gayretli, "1858 Osmanlı Ceza Kanununun Kaynağı Üzerindeki Tartışmalar ve Bu Kanuna Ait Bir Taslak Metnin Bir Kısmıyla İlgili Değerlendirmeler", www.e-akademi.org, no.106, 2010, s. 1-15.
- Gözler, Kemal, Türk Anayasa Hukuku Dersleri, Ekin, 22. Baskı, Bursa 2018.
- Güneş, Yusuf / Üstüner, Birben, "1858 Tarihli Arazi Kanunnamesi Üzerine Bir Tartışma", Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, sayı: 2, Aralık 2012, s. 58-70.
- Fendoğlu, H. Tahsin, İslâm ve Osmanlı Anayasa Hukukunda Yargı Bağımsızlığı, Anayasa Hukuku Tarihi Açısından Mukayeseli Bir İnceleme, Beyan Yay., İstanbul 1996.
- Fendoğlu, H. T., Anayasa Hukuku, Yetkin, 4. Baskı, Ankara 2018.
- Gazzalî, Muhammed (ö. 505/1111), el-Vecîz fî Fıkhi's-Şafîî, Mısır 1318.
- Gedikli, Fethi, "Osmanlı Hukuk Tarihi Kaynağı Olarak Şer'iyye Sicilleri", Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi (TALİD), Cilt 3, Sayı 5, 2005, s. 187-213.
- Gedikli, Fethi, "Somut Olay ve Örnekleri İle Şura-yı Devletin Tarihsel Süreç İçerisindeki İnceleme ve Danışma İşlevinin Önemi", Danıştay ve İdari Yargı Günü 149. Yıl Sempozyumu – 11 Mayıs 2017 Ankara, s. 65-100.
- Gedikli, "Kazâ", DİA, c. 25, s. 117-119.

- Gerber, Haim, State, Society, And Law in İslam, Ottoman Law in Comparative Perspective, State University Of New York, USA 1994.
- Gökçen, Ahmet, Tanzimat Donemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri, İstanbul 1989.
- Gökçen, Ahmet, 1296 (1879) Usûl-i Muhâkemat-ı Cezaiye Kanun-ı Muvakkatı”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, c. 4, sy. 1-2, 1994, s. 202-288.
- Görgün, Şanal / Börü, Levent / Toraman, Barış / Kodakoğlu, Mehmet, Medenî Usûl Hukuku, 7. Baskı, Yetkin, Ankara 2018.
- Gözübüyük, A. Şeref, Yönetim Hukuku, Ankara 1983.
- Gümüş, Musa, “Osmanlı Devleti’nde Kanunlaştırma Hareketleri, İdeolojisi Ve Kurumları”, Tarih Okulu, İlkbahar-Yaz 2013, Sayı XIV, s. 163-200.
- Gür, A. Refik, Osmanlı İmparatorluğunda Kadılık Müessesesi, T. İş Bankası Yay., İstanbul 2017.
- Hamidullah, Muhammed, İslam Peygamberi, trc. Salih Tuğ – M. Sait Mutlu, İstanbul 1969.
- Hamidullah, İslâmın Hukuk İlmine Yardımları, der. Salih Tuğ, Milliyetçiler Derneği Neşriyatı, İstanbul 1962.
- Hamidullah, Vesa’ik, Beyrut 1969.
- Heyd, Uriel, Studies in Old Ottoman Criminal Law, Edited by V. L. Ménage, Oxford 1973.
- Heyd, “Eski Osmanlı Ceza Hukukunda Kanun ve Şariat”, trc: Selâhaddin Eroğlu, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Cilt:26 Sayı:01 (1984), s. 633-652.
- Hoexter, Miriam, “Qāḍī, Muftī and ruler: Their roles in the development of islamic law”, Law, Custom, and Statute in the Muslim World, Volume: 28, Chapter Four, Brill, 2006, s. 67-85.
- İbn Âbidîn, Muhammed Emîn, Reddû’l-Muhtâr ala’d-Dürri’l-Muhtar, Beyrut 1412/1992.
- İbn Abdülberri, Ebu Ömer Cemâlüddin (ö. 463/1071), el-İsti’âb fi marifeti’l-ashâb, Haydarabad 1318.
- İbn Ferhun, Burhânüddîn İbrâhîm b. Ali (ö. 799/1397), Tebsîratu’l-Hükkâm, Mektebetü’l-Külliyâti’l-Ezheriyye, Kahire 1406/1986.

- İbn Hişam, Cemâlüddîn Abdülmelik b. Hişâm (ö. 218/833), es-Sîre, thk. İhsan Abbas, Mısır ts.
- İbnu'l-Cevzî, Ebû'l-Ferec Cemâlüddîn (ö. 597/1201), Ahbarü'l-Ezkiya, Dârü İbni Hazm, Beyrut 1424/2003.
- İbnü'l-Hümmam, Kemalüddin Muhammed b. Abdilvâhid (ö. 861/1457), Fethu'l-Kadîr, Mısır 1316.
- İbn Kayyim el-Cevziyye, Ebû Abdillâh Şemsüddîn (ö. 751/1350), et-Turuku'l-Hükmiyye, Mısır 1317.
- İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed (ö. 230/845), et-Tabakâtu'l-Kübrâ, Leiden 1917.
- İnalcık, Halil, Sened-i İttifak ve Gülhane Hatt-ı Hümayunu, Ankara 1964.
- İnalcık, Osmanlı Hukukuna Giriş, Ankara 1959.
- İnalcık, Devlet-i Aliyye Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar – IV, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Baskı, İstanbul 1016.
- İnalcık, Osmanlı Tarihinde İslâmiyet ve Devlet, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016.
- İnalcık, “Sened-i İttifak ve Gülhane Hatt-ı Hümayunu”, Tanzimat, Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu, Ed. Halil İnalcık, Mehmet Seyitdanlıoğlu, Ankara 2017, s. 89-111.
- İnalcık, “Tanzimat Nedir?”, Tanzimat, Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu, Ed: Halil İnalcık, Mehmet Seyitdanlıoğlu, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 6. Basım, İstanbul 2017, s. 29-57.
- İnalcık, “Mahkeme”, İ.A. (MEB), c. 7, s. 149-151.
- İnalcık, “Adâletnâme”, DİA, c. 1, s. 346-347.
- İnalcık, “Kanunnâme”, DİA, c. 24, s. 333-337.
- İpşirli, Mehmet, Osmanlı İlmiyesi, Kronik, İstanbul 2021.
- İpşirli, “Kazasker”, DİA, c. 25, s. 140-143.
- İpşirli, “Nâib”, DİA, c. 32, s. 312-313.
- Kaplan, Yunus, “Ottoman Justice Thought in Tanzimat Period and Transitional Justice: A Comparative Analysis”, Şırnak Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Cilt: 10, Sayı: 23, Aralık 2019, s. 393-421.
- Karadeniz, Feriha, Complaints Against the Kadis and Abuses of Their Authority, Doktora Tezi, Bilkent University, Ankara 1996.

- Karâfi, Şehâbeddin Ahmed b. İdris (ö. 664/1285), Envârü'l-Burûk fî Envâ'i'l-Furûk, Kahire ty. (el-Furûk)
- Karâfi, el-İhkâm, Dârü'l-Beşâiri'l-İslamiyye, Beyrut 1416/1995. (el-İhkâm)
- Karakoç, Sarkis , Tahşiyeli Usûl-i Muhâkeme-i Şer'iyye, İstanbul 1339 / 1341.
- Karakoç, Külliyyât-ı Kavânîn, C. I-II, Yayına Hazırlayanlar: M. Âkif Aydın, Fethi Gedikli - Mehmet Akman - Ekrem B. Ekinci - M. Macit Kenanoğlu, TTK, Ankara 2006.
- Karakoç, Sicill-i Kavanîn, Kısım-ı Evvel, C. 1, İstanbul 1926.
- Karal, Enver Ziya, Osmanlı Tarihi, Ankara 1983.
- Karal, "Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nda Batı'nın Etkisi", Tanzimat, Değişim Sürecinde Osmanlı İmparatorluğu, Ed: Halil İnalcık, Mehmet Seyitdanlıoğlu, Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 6. Basım, İstanbul 2017, s. 111-133.
- Karaman, Hayreddin, Anahatlarıyla İslâm Hukuku 1. Cilt, 21. Basım, Ensar, İstanbul 2021.
- Karaman, İslâm Hukuk Tarihi, 13. Baskı, İz Yayıncılık, İstanbul 2017.
- Karpat, Kemal, "Türkler XIX. Asır: İlk Islahat Hareketleri ve Temelleri (1800-1839)", İslam Ansiklopedisi (MEB), cilt: 12/II, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1988, s. 342-381.
- Kâsânî, Alâüddîn Ebu Bekir (ö. 587/1191), Bedâi'u'-Sanâi fî Tertîbi's-Şerâi, Mısır 1327. (Bedâi')
- Kaşıkçı, Osman, İslam ve Osmanlı Hukukunda Mecelle, OSAV, İstanbul 1997.
- Kaya, Süleyman, "Mahkeme Kayıtları Kılavuzu: Sakk Mecmuaları", Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 3, Sayı 5, 2005, 379-416.
- Kaynar, Reşat, Mustafa Reşit Paşa ve Tanzimat, Ankara 1964.
- Kenanoğlu, M. Macit, "Osmanlı Kanunnâmeleri Neşriyatı Üzerine Bir Tahlil", Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, Cilt 3, Sayı 5, 2005, s. 141-186.
- Kenanoğlu, "Nizâmiye Mahkemeleri", DİA, c. 33, s. 185-188.
- Keskioğlu, Osman / Fıkıh Tarihi ve İslam Hukuku, Ankara 1980.
- Kettâni, Muhammed Abdulhay (ö. 1962), et-Teratibu'l-İdâriyye, Matbaatü'l-Ehliyye, Rabat 1346.
- Kılıç, M. Tayyib, İslâm Hukukunda Kanunlaştırma Olgusu, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 2008.

- Kırmızı, Abdulhamit, “Şer’an Olamadığı Halde Kanunen ve Nizamen: Osmanlı Uleması ve Tanzimat”, Sahn-ı Semân’dan Dârülfünûn’a XIX. Yüzyıl Osmanlı’da İlim ve Fikir Dünyası, Ed: Ahmet Hamdi Furat, Zeytinburnu Belediyesi, İstanbul 2021, s. 31-71.
- Köksal, Osman, “Adliye Örgütünün Problemleri ve Yapılması Gerekli Düzenlemelere Dâir II. Abdülhamit’e Sunulan Bir Layiha”, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM, 9 (09), 1998, s. 263-285.
- Kubalı, H. Nail, Esas Teşkilat Hukuku Dersleri, Tan Matbaası, İstanbul 1957.
- Kuru, Baki, İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı, Yetkin, Ankara 2018.
- Mahmasânî, Subhi, “İslam Hukukunun Tedvini”, trc. İ. Kâfi Dönmez, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergis, sy. 3, İstanbul 1985, s. 313-328.
- Mahmutoğlu, Yakup, “İslâm Hukukunun Kazuistik Yapısı Üzerine”, Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. 2, S.1, Yıl 2012, s. 131-151.
- Mardin, Ebulula, Medeni Hukuk Cephesinden Ahmed Cevdet Paşa, Adalet Bakanlığı Yayını, Ankara 2021.
- Mardin, E., ”Kadı”, İ.A. (MEB), c. 6, s. 42-46.
- Mardin, Şerif Arif, “Some Explanatory Notes On The Origins Of The “Mecelle” (Medjelle)”, The Muslim World, Temmuz 1961, c. 51, sy. 3, s. 189-196,
- Mardin, Şerif A., “Some Explanatory Notes on the Origins of the Mecelle”, The Muslim World, c. LI, sy. 4, (Ekim 1961), s. 274-279.
- Maverdî, Ebu’l-Hasen (ö. 450/1058), el-Ahkâmu’s-Sultâniyye, Mısır 1909.
- Mecmua-i Kavanin-i Usûl-i Muhâkemat-ı Hukukiyye Kanunu Şerhi, Nşr: Şafak Kütüphanesi, İstanbul 1328.
- Merginanî, Ebû’l-Hasen Burhânüddîn (ö. 593/1197), el-Hidaye, İstanbul 1920.
- Mesud Efendi, Mir’ât-ı Mecelle, Dersââdet 1302.
- Mevsîlî, Abdullah b. Mahmûd (ö. 683/1284), el-İhtiyâr, İstanbul 1980.
- Mumcu, Ahmet, Hukuksal ve Siyasal Karar Organı Olarak Divan-ı Hümayun, Ankara 1976 (Divan-ı Hümayun).

- Müslim, Ebu'l-Hiseyn Müslim b. Haccac en-Nisaburi (ö. 261/874), el-Camiu's-Sahih, Mısır 1374 / 1955.
- Nagy, Gy. Kaldy, "Kadiaskar", The Encyclopaedia of Islam, New Edition, E. J. Brill, Lieden 1997, vol: IV, s. 375-376.
- Nagy, "Kadı", The Encyclopaedia of Islam, New Edition, E. J. Brill Lieden 1997, vol: IV, s. 375.
- Tuncer, Tanzimat ve Sonrası Dönem Kanunlaştırmaları Karşısında İslâm Alimlerinin Aldığı Tavrı ve Bunun Neticeleri, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 1988.
- Nesli, Aslıhan, "“Tensîkât-ı Adliyye: Mahkeme-i Temyîz” Adlı Makale Bağlamında Mehmed Ârif'in Temyiz Mahkemesi Hakkındaki Görüşlerinin Değerlendirilmesi", Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi, Yıl 4, Sayı 2019/1, s. 159-186.
- Ahmed, N. / Hasan, S., Usûl-i Muhâkeme-i Hukûkiyye Kanunu Şerhi, İstanbul, 1327.
- Nomer, Ergin, Devletler Hususi Hukuku, 22. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2018.
- Okandan, Recai Galip, Amme Hukukumuzda Tanzimat Devri, Tanzimat I, İstanbul 1940.
- Okandan, Âme Hukukumuzun Anahatları, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yay., Birinci Kitap, İstanbul 1968.
- Okumuş, Ejder, Türkiye'nin Laikleşme Serüveninde Tanzimat, İstanbul 2017.
- Onar, Sıddık Sami, İdare hukukumuzun Umumi Esasları I, 3. Bası, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1966.
- Onar, "Osmanlı İmparatorluğunda İslam Hukukunun Bir Kısımının Modifikasyonu, İstanbul 1955.
- Onar, S. Sami / Belgesay, M. Reşit, Adliye Hukukunun Umumi Esasları, Nümune Matbaası, İstanbul 1944.
- Ortaylı, İlber, Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devletinde Kadı, Turhan Kitabevi, Ankara 1994.
- Ortaylı, Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880), 4. Baskı, TTK, Ankara 2020.
- Osmanağaoğlu Karahasanoğlu, Cihan, "Mecelle-i Ahkam-ı Adliyye'nin Yürürlüğe Girişi ve Türk Hukuk Tarihi Bakımından Önemi", Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM, 29/Bahar 2011, s. 93-124.

- Ömer Hilmi Efendi, Mi'yâr-ı Adalet, İstanbul 1301.
- Öner, Senem, Çeviri Yoluyla Kanun Yapmak: 1858 Tarihli Osmanlı Ceza Kanunu'nun 1810 Tarihli Fransız Ceza Kanunu'ndan Çevrilmesi, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2013.
- Örsten Esirgen, Seda, "Osmanlı Devleti'nde Medeni Kanun Tartışmaları: Mecelle mi, Fransız Medeni Kanunu mu?", Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM, 29/Bahar 2011, s. 31-48.
- Özbudun, Ergun, Türk Anayasa Hukuku, Yetkin, 18. Basım, Ankara 2018.
- Özçelik, A. Selçuk, Esas Teşkilat Hukuku Dersleri, Umumi Esaslar Birinci Cilt, Sulhi Garan Matbaası, İstanbul 1978.
- Özçelik, Esas Teşkilat Hukuku Dersleri, Türkiye'nin Siyasi Rejimi ve Müesseseleri, İkinci Cilt, Fakülteler Matbaası, İstanbul 1976.
- Özçelik, "Sened-i İttifak", İHFM, Yıl 1959, Cilt 24, Sayı 1-4, s. 1-12.
- Özen, Şükrü, "Kadıkudât", DİA, c. 24, s. 77-82.
- Öztürk, Osman, Osmanlı Hukuk Tarihinde Mecelle, İstanbul 1973.
- Paz, Omri, "Civil-Servant Aspirants: Ottoman Social Mobility in the Second Half of the Nineteenth Century", Journal of the Economic and Social History of the Orient, Brill, 60 (2017), s. 381-419.
- Pekcanitez, Hakan / Atalay, Oğuz / Özekes, Muhammet, Medenî Usûl Hukuku Ders Kitabı, 7. Bası, 12. Levha Yay., İstanbul 2019.
- Resmi Ceride (26 Nisan 1340).
- Rohe, Mathias, Islamic Law in Past and Present, Themes in Islamic Studies, volume 8, Translator: Gwendolin Goldbloom, Brill, 2015.
- Rubin, Avi, Ottoman Nizamiye Courts, Law and Modernity, New York 2011.
- Rubin, Ottoman Rule of Law and the Modern Political Trial, The Yildiz Case (Modern Intellectual and Political History of the Middle East), Syracuse University Press, 2018.
- Rubin, "Was there a rule of law in the late Ottoman Empire?", British Journal of Middle Eastern Studies, 2017. s.1-16. (<http://dx.doi.org/10.1080/13530194.2017.1383883>) (Et: 25.11.2021)

- Sarı, Arif, “Osmanlı Hukuku ve Adliye Teşkilatı”, Osmanlı Teşkilat Tarihi El Kitabı, Ed. Tufan Gündüz, 4. Baskı, Ankara, 2016, s. 345-372.
- Saylan, Şenol, “İslam Hukukunda Belge Tanzîmi: İlm-i Şürût (Belgeleme İlmî)”, I. Türk Hukuk Tarihi Kongresi Bildirileri, Ed. Prof. Dr. Fethi Gedikli, İstanbul 2014, s. 373-384.
- Schull, Kent F. “Ottoman Criminal Justice and the Transformation of Islamic Criminal Law and Punishment in the Age of Modernity, 1839–1922.” Prisons in the Late Ottoman Empire: Microcosms of Modernity, Edinburgh University Press, 2014, pp. 17–41, <http://www.jstor.org/stable/10.3366/j.ctt9qdrdm.8>, (Et: 07.10.2021, 18:10).
- Sencer, Muzaffer, “Tanzimat’a Kadar Osmanlı Yönetim Sistemi”, Amme İdaresi Dergisi, Cilt: 17, Sayı: 2, (1984), s. 21-44.
- Serahsî, Ebû Bekir Şemsü’l-eimme (ö. 483/1090 [?]), el-Mebsût, Mısır 1324.
- Serahsî, Şerhu’s-Siyerî’l-Kebir, trc. Ayıntabî, İstanbul 1241/1825.
- Schacht, Joseph, “Mahkeme”, İ.A. (MEB), c. 7, s. 148-149.
- Shalakany, Amr A., “Islamic Legal Histories”, Berkeley Journal of Middle Eastern Islamic Law, vol: 1, 2008, number 1, s. 2-82.
- Şevkî, Câbirîzâde Muhammed, Ta’yîn-i Merci’, Şirket-i Mürettibiyye Matbaası, İstanbul 1322.
- Şafiî, Muhammed b. İdrîs (ö. 204/820), el-Ümm, Bulak 1321 / 1325.
- Şentop, Mustafa, Osmanlı Yargı Sistemi ve Kazaskerlik, 2. Baskı, Kadim Yayınları, Ankara 2021. (Kazaskerlik)
- Şentop, Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Hukuku, İstanbul 2004.
- Şentop, Şer’iyye Mahkemelerinde Temyiz ve İstinaf XIX ve XX. Yüzyıl, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1995.
- Şentop, “Tanzimat’tan Önceki Dönemde Osmanlı Mahkemelerinin Görev ve Yetkisi”, Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları, Sayı I, 2006 Bahar, s. 87-105.
- Şeyh Bedreddin, Mahmud (ö. 823/1420), Yargılama Usûlüne Dâir Câmiu’l-Fusûleyn, Ed: Hacı Yunus Apaydın, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 2012.
- Şeyh Bedreddin, Letâifü’l-İşârât fî Beyâni’l-Mesâili’l-Hilâfiyyât, Ed: Hacı Yunus Apaydın, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul 2012.
- Şiblî, Nu’mânî, İslam Tarihi, trc. Ömer Rıza Doğrul, İstanbul 1928.

- TBMM Kavanîn Mecmuası, C. 1.
- Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr et-Taberî (ö. 310/923), Tarîhu'l-Ümem ve'l-Mülûk, Matbaatü'l-İstikame, Kahire 1939. (Tarih)
- Taner, Tahir, "Tanzimat ve Ceza Hukuku", Tanzimat I, İstanbul 1940.
- Tanör, Bülent, Osmanlı Türk Anayasal Gelişmeleri, YKY Yay., 12. Baskı, İstanbul 2014.
- Tanrıver, Süha, Medenî Usûl Hukuku, Yetkin, Tümüyle Gözden Geçirilmiş, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 4. Bası, C.1, Ankara 2021.
- Tarsusî, Necmüddin (ö. 758/1358), Kitabu'l-İ'lâm fî Mustalahi's-Şühûd ve'l-Hükkâm, Süleymaniye Kütüphanesi, Kadızâde Mehmet, No:119.
- Trablusî, Ebu'l-Hasen Alaeddin Ali b. Halil (ö. 849/1445'ten sonra), Muînu'l-Hükkâm, Dârü'l-Fikr ty.
- Tekinalp, Gülören, Milletlerarası Özel Hukuk, 2. Bası, İstanbul 1983.
- Tirmizî, Ebû Îsâ Muhammed b. Îsâ (ö. 279/892), Sünen, Mısır 1931.
- Tuğ, Salih, İslam Ülkelerinde Anayasa Hareketleri, İrfan Yay., İstanbul 1969.
- Turinay, Faruk Y., "1879 Tarihli Ceza Muhâkemesi Kanunu (Usûl-i Muhâkemât-ı Cezâiyye Kanun-ı Muvakkati) Üzerine Bir İnceleme", Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 11(1) 2021, s.169-228.
- Tyan, Emile, "Kadı", The Encyclopaedia of Islam, New Edition, E. J. Brill Lieden 1997, vol: IV, s. 373, 374.
- Uğur, Yunus, "Şer'iyye Sicilleri", DİA, c. 39, s. 8-11.
- Uzunçarşılı, İ. Hakkı, Osmanlı Devletinin İlmiye Teşkilatı, TTK, Ankara 2014.
- Üçok, Coşkun, Türk Hukuk Tarihi Dersleri, Ankara 1960.
- Üçok, "İslam Hukukunun Temel Kurallarından ictihad ile İctihad Nakz Edilmez", İmran Öktem'e Armağan, Ankara 1970, s. 39-46.
- Üçok, Coşkun / Mumcu, Ahmet, Türk Hukuk Tarihi, Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Savaş Yayınları, Ankara 1993.
- Ülker, İbrahim, Osmanlı Noterlik Hukuku, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.
- Ünver, Yener / Hakeri, Hakan, Ceza Muhâkemesi Hukuku, 12. Baskı, Adalet, Ankara 2016.
- Üstündağ, Saim, Medeni Yargılama Hukuku, 3. Bası, İstanbul 1984.

- Vekî', Muhammed b. Halef (ö. 306/918), Ahbâru'l-Kudât, Kahire 1947.
- Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet, "Kanunlaştırma Hareketleri ve Tanzimat", Tanzimat I, İstanbul 1940. (Tanzimat)
- Velidedeoğlu, "İslâm Ülkelerinde Kanunlaştırma Hareketleri ve Bunun Batı Hukuk Sistemleriyle İlişkileri", Prof. Dr. K. Fikret Arık'a Armağan, s. 545-590, Ankara 1973. (Kanunlaştırma)
- Velidedeoğlu, Medenî Hukukun Umumî Esasları, 2. Basım, Ahmet Sait Matbaası, İstanbul 1945.
- Yakut, Esra, Şeyhülislamlık: Yenileşme Döneminde Devlet ve Din, İstanbul 2005.
- Yaman, Ahmet, "Neş'etü Edebi'l-Fıkhî'l-İslami ve Tatavvuruh", el-Müslim el-Muasır, 26/101, Kahire 2001, s. 171-182.
- Yavuz, Hulusi, Osmanlı Devleti ve İslâmiyet, İz Yayıncılık, İstanbul 1991.
- Yeniçeri, Celal, "Mezâlim", DİA, c. 29, s. 515-518.
- Yıldırım, Şahban, "Ahmet Cevdet Paşa ve Hukukçuluğu (1822-1895)", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C.5, S.1, Yıl 2015, s. 117-141.
- Yorgaki, Usûl-i Huhakeme-i Hukukiyye Şerhi, Matbaa-i Hukukiyye, İstanbul 1329.
- Yurtcan, Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, 15. Baskı, Adalet, Ankara 2018.
- Zuhaylî, Muhammed Mustafa, et-Tanzîmü'l-Kazâî fi'l-Fıkhî'l-İslamî, Dımaşk 1402/1982.